

De stelling

DR. SELMA RUITER

GEDRAGSWETENSCHAPPER, GESPECIALISEERD IN INTELLIGENTIEDIAGNOSTIEK BIJ DE KINDERACADEMIE GRONINGEN

Intelligentietests zijn bedoeld als ondersteuning van klinische beeldvorming. Helaas wordt een testuitslag vaak gezien als bepalende factor. Dit vloeit voort uit de overtuiging dat die uitslag een eenduidig beeld oplevert van hoe een kind in elkaar zit – en

dat op basis daarvan specifieke adviezen mogelijk zijn. Zo simpel ligt het niet.

Toch worden geregeld op grond van een eenmalige score vergaande beslissingen genomen over begeleiding en toelating tot speciale onderwijsvoorzieningen.

Dat over-interpreteren op basis van getallen gebeurde ook bij de verbaal-performaalkloof. Bij de WISC-III

was een verschil tussen de schaalscores van minimaal 20 punten statistisch relevant. In de praktijk werd soms bij een verschil van 10 punten al geconcludeerd dat er sprake was van zo'n kloof – zonder rekening te houden met mogelijke meetfouten. In plaats van alleen uitspraken te doen over het cognitieve profiel, werd dan soms de hele persoonsbeschrijving van een kind opgehangen aan dat etiket. Daarmee was een kind niet geholpen.

Ik ben dan ook blij met de nieuwe generatie intelligentietests. Die zijn wetenschappelijk beter onderbouwd en leveren een veel gedifferentieerder profiel op van een kind. Op basis hiervan is het beter mogelijk een beeld te krijgen van wat dit unieke kind beperkt en wat hem kan helpen.

Foto: Ronnie Zeemering

'Het moet maar eens afgelopen zijn met het afschuiven van problemen op de beruchte verbaal-performaalkloof'

DR. MARJOLEIN COPPENS-HOFMAN

COGNITIEWETENSCHAPPER, SPECIALIST HOOGBEGAAFDHEID (ECHA),
DOCENT RITHA-OPLEIDING

Ik heb niet de ervaring dat problemen van kinderen afgeschoven werden of worden op een verbaal-performaalkloof. Professionals keken altijd al naar een kind als functionerend mens. Resultaten uit tests werden daarbij genuanceerd en in de context gebruikt. Disharmonie in een profiel gaf zicht op bepaalde kenmerken van een kind, die kunnen leiden tot bepaalde zorgen. Ik had wel moeite met de enorme culturele vertekening die de achterhaalde insteek van 'wie veel feitjes kent, is slim' met zich meebracht.

De huidige IQ-tests zijn gebaseerd op nieuwe inzichten; er zijn andere keuzes gemaakt om iemands intelligentie te bepalen en te beschrijven. Er wordt nu meer gekeken naar hoe je iets aanpakt, hoe je

redeneert. Daarnaast tellen creativiteit, doorzettingsvermogen, het omgaan met hindernissen, strategie en logisch denken zwaarder mee. Doordat er meer factoren bij betrokken worden, geven de nieuwe testen een breder en beter beeld.

De testomgeving van de huidige tests blijft wat mij betreft nog wel te veel lijken op een onderwijssetting (stoel-tafel-opdracht). Dit zegt niet veel over hoe je in het leven functioneert of zal presteren.

Het blijft slechts een indicatie. In de toekomst zal meer gekeken moeten worden naar hoe 'leerbaar' iemand is en ook de manier van testen zal zeker gaan veranderen.

IANNEKE DE WAAL-BOGERS

LOGOPEDIST EN HOOFDREDACTEUR NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR LOGOPEDIE

In mijn werkveld (kinderen met taalontwikkelingsstoornissen) zijn van bijna alle leerlingen intelligentiegegevens bekend. Maar daarmee is nog niet duidelijk wat ieder kind nodig heeft om zich te ontwikkelen naar diens mogelijkheden. Twee leerlingen met dezelfde IQ-scores kunnen een hele andere ondersteuningsbehoefte hebben. Per leerling kunnen ook de uitslagen van verschillende intelligentietesten – of van dezelfde test op verschillende meetmomenten – variëren, terwijl de hulpvraag van het kind hetzelfde blijft. Intelligentiegegevens moet je dan ook altijd in een context plaatsen. Het vaststellen van een kloof draagt weinig bij, dat geeft te weinig informatie over de

relatie tussen de ervaren problemen en de (on)mogelijkheden van het kind.

Als logopedist gebruik ik liever de ICF (*International Classification of Functioning, Disability and Health*) om zicht te krijgen op de 'leerbaarheid' van een kind. Met behulp van onderzoek (zowel kwalitatief als kwantitatief) probeer ik de problemen die een kind ervaart, te verklaren. Ik kijk daarbij naar de sterke en zwakke kanten in het profiel van dit kind, stel belemmerende en bevorderende factoren vast en formuleer de beste manier om dit kind te ondersteunen in het eigen leerproces. De leerkracht kan dan de begeleiding hierop afstemmen, bijvoorbeeld door het intensiveren van de instructie, zodat het kind ook echt tot leren kan komen.

De WISC-III was in Nederland lange tijd de meest gebruikte intelligentietest. Deze test maakte een verdeling in enerzijds verbale en anderzijds praktische, handelingsgerichte (ofwel performale) intelligentie. De scores op deze twee domeinen konden nog weleens verschillen. Gebrekkige schoolresultaten werden dan vaak toegeschreven aan een

'verbaal-performaalkloof'. Hoewel wetenschappers het erover eens zijn dat het te kort door de bocht is om een rechtstreeks verband te leggen tussen zo'n disharmonisch intelligentieprofiel en problemen op school^[1], blijft deze overtuiging voortleven bij professionals in het veld.

De nieuwste intelligentietests zijn gebaseerd op een heel andere kijk op

intelligentie: de Catell-Horn-Carroll (CHC) theorie^[2]. Deze tests richten zich – anders dan de WISC-III – niet alleen op gekristalliseerde intelligentie (cultuurspecifieke kennis, die aangeleerd kan worden en die op school snel opvalt). Een andere belangrijke component is (aangeboren) fluïde intelligentie: het vermogen om flexibel te denken en problemen op te lossen in nieuwe situaties.

INGEBORG UITENTUIS

ACCOUNTANT, MOEDER VAN EEN KIND MET EEN PERFORMAAL-VERBAALKLOOF

Toen mijn zoon (nu 10 jaar) pas 3 jaar was, zaten we voor het eerst bij een instantie voor intelligentieonderzoek. De aanleiding: zijn spraak- en taalontwikkeling bleef ver achter bij leeftijdgenoten. De uitkomst van dit onderzoek was zowel verrassend als confronterend: een 'disharmonisch ontwikkelingsprofiel'. Ik had daar nog nooit van gehoord. Sindsdien zie ik dit profiel duidelijk terug in zijn dagelijkse doen en laten en in zijn schoolresultaten: enorm hoge Cito-scores voor rekenen en extreem lage scores voor begrijpend lezen. Taal en spelling hebben niet zijn interesse, hij haat verhaaltjessommen, taalgrapjes en

sprekwoorden snapt hij niet.

Nu hij in groep 6 zit, lopen we tegen de schoolkeuze aan. Voor vwo – dat past bij wat hij performaal aankan – heeft hij hogere verbale scores nodig. Hier lig ik van wakker. Het is zo'n fijn en lief kind, wat is het beste voor hem? In mijn ogen ligt het probleem bij hoe ons schoolsysteem is ingericht: niet flexibel en veel te talig.

In ons geval is het beslist niet zo dat de problemen op school worden afgeschoven op zijn kloof. Die uitslag gaf inzichten en de begeleiding is daarop aangepast. Wel juich ik nieuwe soorten intelligentietesten toe waarin meer ruimte is voor fluïde intelligentie (wat er nu niet uitkomt).

Bekijk de referenties online op www.tijdschrifttalent.nl